

«Бекитемин»

Ош мамлекеттик университетинин
ректору, филол. илимдеринин
доктору, профессор Исаков К.А.

2018 – жыл

Ош мамлекеттик университетинин “Математиканы, информатиканы окутуу технологиялары жана билим берүү менеджменти” кафедрасы тарабынан Турдакунова Анархан Сейдилдаевнанын 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика) адистиги боюнча **“Математика профилиндеги бакалаврларды аралыктан окутуу технологиясы аркылуу даярдоонун методикалык негиздери”** темасында жазылган кандидаттык диссертациясына жетектөөчү мекеме катары жазылган

ПИКИРИ

1. Изилдөөнүн адистикке дал келиши. Турдакунова Анархан Сейдилдаевнанын 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика) адистиги боюнча **“Математика профилиндеги бакалаврларды аралыктан окутуу технологиясы аркылуу даярдоонун методикалык негиздери”** темасында жазылган кандидаттык диссертациясы толугу менен математиканы окутуунун методикасы адистигинин талаптарынын алкагында аткарылган. Бул иште, жогорку окуу жайларында математика профилиндеги бакалаврлардын предметтик компетенттүүлүгүн сырттан окутуу формасына аралыктан окутуу технологиясын колдонуу аркылуу калыптандыруу маселеси каралган. Ошол себептен, бул диссертациялык иш Д.13.16.526 диссертациялык кеңештин профилине туура келет.

Диссертациялык иште педагогикалык билим берүү багыты боюнча 2015-жылдагы стандарттын талаптарына ылайык окутууда предметтик компетенттүүлүктү камсыздоо үчүн математика курсун окутууда аралыктан окутуу технологиясын колдонуу проблемасы изилденген. Болочок бакалаврлардын кесиптик ишмердүүлүгүнө керектелүүчү математикалык компетенттүүлүгүн калыптандыруу маселеси илимий жактан негизделген. Бул проблема 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика) адистигинин паспорту менен дал келет.

2. Изилдөөнүн актуалдуулугу. “Кыргыз Республикасынын өнүгүшүнүн комплекстүү негиздери (2010–2020-жж.)” боюнча 2000-жылы кабыл алынган стратегиялык программада “... маалыматтык коомдун шартында кесиптик ишмердүүлүк боюнча жогорку квалификациялуу адистерди даярдоо үчүн жаңы жогорку технологияларды жайылтуу” милдети коюлган. Коюлган милдетке ылайык келечектеги адистерге коюлуучу негизги коомдук талап – МКТнын (маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын) жетишкендиктерин ар түрдүү кесиптик иш-аракеттеринде натыйжалуу колдоно ала турган деңгээлге жетүү болуп саналат. Бирок, бул коюлган талап азыркы учурда өз маанисин жоготкон жок.

Коомдогу маалыматтык системалардын ар кандай кесиптик ишмердүүлүктөгү тейлөө чөйрөсүн маалыматташтырууга койгон талабы жогорку темп менен өсүп, өнүгүп жаткандыгына карабастан азыркы заманбап адистердин талаптары окуу ишмердүүлүгүндө толук эмес өлчөмдө эске алынган. Ошондой эле учурдагы маалыматтык коомдун шартында МКТны адистердин кесиптик ишмердүүлүгүндө колдонуунун маанилүүлүгүнө жана келечекке багытталышына карата маалыматтык-коммуникациялык чөйрөдө окутууда студенттердин өз алдынча иштерин уюштуруу жана маалыматтарды табууну камсыз кылуу, окуу материалын өздөштүрүү сапатына көзөмөлдөө жүргүзүү, бардык дисциплиналарды окутуу үчүн МКТны колдонуу мүмкүнчүлүгүн көрсөтүүгө болот.

Аралыктан окутуу технологиясын колдонууда бардык иш-аракеттер маалыматтык системалар аркылуу гана ишке ашырылат. Ал эми “Билим берүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын мыйзамына өзгөртүүлөрдү (17.01.2013-ж, №20) киргизүү тууралуу» токтомунда: *“Аралыктан окутуу – билим берүүнүн формасы эмес, анын күндүзгү, сырттан окуу, күндүзгү – сырттан окуу (кечки) чегинде колдонула турган билим берүү технологиясы катары кабыл алынсын”* - деп белгиленген.

Жогорку кесиптик билим берүүнүн бардык багыттары боюнча жаңы муундагы стандарттарында (15.09.2015-ж.) төмөнкү талаптар коюлуп:

– П.4.4. Күндүзгү-сырттан (кечки) окуу формасында аудиториялык сабактардын көлөмү жумасына 16 сааттан кем болбошу керек;

– П.4.5. Сырттан окуу формасында студентке окутуучу менен өтүлүүчү сабактын көлөмү бир жылга 160 сааттан кем эмес болууга тийиш” – деп милдеттендирилген.

Стандарттын бул талаптарына ылайык, сырттан окутуу формасы аркылуу даярдоодо, *студенттердин кесиптик компетенттүүлүгүн калыптандыруу процессинде аралыктан окутуу технологиясын колдонуу эң маанилүү маселелердин бири болуп калды.* Ошондуктан аны жаңылоонун методикалык негиздерин изилдеп чыгуу зарылчылыгы теманын актуалдуулугун негиздейт.

Аралыктан окутуу технологиясын колдонуу боюнча изилдөөлөр көптөгөн окумуштуулардын эмгектеринде чагылдырылча да жогорку окуу жайларында аны уюштуруунун теориялык жана методикалык негиздеринин жана ыкмаларынын жетиштүү деңгээлде иштелбегендиги төмөнкүдөй карама-каршылыктарды пайда кылды:

– бакалаврларды даярдоодо аралыктан окутуу технологиясынын жана инновациялык методдорду кеңири колдонуу боюнча коомчулук тарабынан коюлуп жаткан талаптарды жетектей турган жалпы методологиялык базанын жоктугу;

– жаңы маалыматтык технологиялардын жана аралыктан окутуу технологиясынын каражаттарынын масштабдуу өнүгүүсү менен, окуу процессинде алардын дидактикалык каражаттар менен камсыздалышынын жетишсиздиги.

– окутуу процессинин жүрүшүндө мониторинг жүргүзүүнү киргизүүнүн зарылчылыгы менен окутуу процессинин эффективдүүлүгүн баалоо методдорунун карама-каршылыктары.

Бул карама-каршылыктарды чечүү үчүн илимий изилдөө жүргүзүлгөн.

Изилдөөнүн максаты: Математика профилиндеги болочок бакалаврларды аралыктан окутуу технологиясы аркылуу даярдоодо предметтик компетенцияны калыптандыруунун методикалык негизин түзүү жана аны окутуу процессине киргизүүнү сунуштоо.

Максатты ишке ашыруу үчүн төмөндөгүдөй **милдеттер** коюлган:

1. Сырттан окутуу формасы боюнча бакалаврларды даярдоодо *аралыктан окутуу технологиясын колдонуунун* маңызын, ролун, ордун белгилөө, анын учурдагы абалын талдоо, андагы проблемаларды аныктоо жана аны жаңылоонун зарылчылыгын негиздөө;

2. Бакалаврларды даярдоодо аралыктан окутуу технологиясын колдонуунун педагогикалык шарттарын аныктоо жана анын моделин түзүү;

3. Түзүлгөн педагогикалык моделдин негизинде аралыктан окутуу технологиясын окуу процессинде ишке ашыруунун технологиясын иштеп чыгуу;

4. Педагогикалык эксперименттерди уюштуруу жана анын жыйынтыктарын талдоо, практикалык сунуштарды белгилөө.

Бул милдеттердин чечилиши диссертацияда ырааттуу удаалаштыкта көрсөтүлгөн. Диссертациялык иш киришүүдөн, 3 главадан, изилдөөнүн негизги жыйынтыктарынан, изилдөөдө колдонулган адабияттардын тизмесинен жана тиркемелерден турат. Диссертациялык иштин структурасы илимий изилдөөнүн логикасына туура келип, коюлган максаттын жана иликтөөнүн тапшырмаларын толук аныктайт.

Диссертациялык изилдөөнүн биринчи главасы “Математика профилиндеги болочок бакалаврларды аралыктан окутуу технологиясы аркылуу даярдоонун жалпы маселелери” деп аталып, изилдөөнүн биринчи жана экинчи милдеттерин чечүүгө багытталган. Бул главада сырттан окутуу формасы боюнча бакалаврларды даярдоодо *аралыктан окутуу технологиясын колдонуунун* маңызы, ролу, орду белгиленип, анын учурдагы абалы талданып, андагы проблемалар аныкталган жана аны жаңылоонун зарылчылыгы негизделген.

Бакалаврларды даярдоодо аралыктан окутуу технологиясын колдонуунун педагогикалык шарттары аныкталган.

Диссертациялык изилдөөнүн экинчи главасы “Аралыктан окутуунун технологиясы аркылуу математика профилиндеги бакалаврларды даярдоонун методикалык негиздери” деп аталат. Бул главада аралыктан окутуу технологиясы аркылуу даярдоодо математиканы окутууда студенттердин предметтик компетенттүүлүгүн калыптандыруунун модели жана аны ишке ашыруунун жолдору, башкача айтканда коюлган экинчи жана үчүнчү милдеттердин чечилиши берилген.

Студенттин предметтик компетенттүүлүгүн калыптандырууда математиканы өз алдынча окуп-үйрөнүүгө мотивдештирүү; кесипке багыттап окутуу; окуу процессинин мазмунун долбоорлоо жолдору каралган.

Түзүлгөн педагогикалык моделдин негизинде аралыктан окутуу технологиясын окуу процессинде ишке ашыруунун технологиясы иштелип чыккан.

Диссертациялык иштин “*Педагогикалык экспериментти уюштуруу жана анын жыйынтыктарын талдоо*” деп аталган үчүнчү главасында изилдөөнүн эффективдүүлүгүн эксперимент аркылуу текшерүү каралып изилдөөнүн төртүнчү милдетинин чечилиши берилген. Эксперименттик база катары И.Арабаев атындагы КМУнун алдындагы физика-математикалык билим берүү жана маалыматтык технологиялар факультети, И.Арабаев атындагы КМУнун алдындагы кадрларды кайра даярдоо институту, Ош мамлекеттик университети алынган.

Педагогикалык эксперимент 1-курстун студенттерине “Жогорку математика” дисциплинасы боюнча сабак өтүү мезгилдеринде жүргүзүлгөн. Экспериментти

жүргүзүүнүн максаты аралыктан окутуу технологиясы аркылуу даярдоодо болочок бакалаврларда предметтик компетенттүүлүктү калыптандыруунун эффективдүүлүгүн эксперимент аркылуу аныктоо болгон. Коюлган максатты ишке ашыруу үчүн педагогикалык эксперимент 2013-2016-жылдары үч этапта (тактоочу, калыптандыруучу жана текшерүүчү) жүргүзүлгөндүгү баяндалган жана бул методдун эффективдүүлүгү тастыкталган.

3. Изилдөөнүн илимий жаңылыгы жана теориялык баалуулугу:

- жаңы стандарттын талабына ылайык математика профилиндеги бакалаврларды даярдоо процессинде аралыктан окутуу технологиясынын маңызынын, ордунун, ролунун теориялык негиздери жана учурдагы абалы теориялык жактан такталып толукталган;

- окутууну уюштуруунун жаңыланган педагогикалык шарттары иштелип чыгып, сырттан окутуу формасына аралыктан окутуу технологиясын колдонууда математика профилиндеги бакалаврларды даярдоонун педагогикалык модели түзүлгөн;

- түзүлгөн педагогикалык моделдин негизинде математика курсу боюнча аралыктан окутуу технологиясын колдонууда өз алдынча билим алуу ишмердүүлүгүнө ылайыкталган программалык мазмуну түзүлүп, анын негизинде студенттердин өз алдынча билим алуусунда предметтик компетенцияны калыптандырууга карата окутуу технологиясы жана аны ишке ашыруунун методикасы иштелип чыккан.

- курсту окутуу технологиясын ишке ашырууга карата педагогикалык эксперимент жүргүзүлгөн жана анын жыйынтыктары математикалык статистиканын элементтеринин жардамы менен талданган, методикалык сунуштар белгиленген.

Иштин теориялык жоболору, изилдөөнүн натыйжалары ар кайсы басылмаларда жарыяланган автордун 19 илимий-методикалык эмгектеринде чагылдырылган. Алар диссертациялык иштин негизги мазмунун толук ачып бере алат.

4. Изилдөөнүн практикалык маанилүүлүгү. Бакалаврларды аралыктан окутуу технологиясы аркылуу даярдоодо, математика курсун окутуу процессинин мисалында студенттердин өз алдынча билим алуусун уюштуруу иштеринин технологиясы түзүлгөн. Ага ылайыкталган окуу каражаттары, алардын ичинде атайын эки тилде жазылган электрондук окуу куралдары, көрсөтмөлөр иштелип чыккан жана алар окуу процессинде колдонулган. Бул технологияны аралыктан окутуу технологиясы аркылуу окутуу процессинде студенттердин предметтик компетенцияларын калыптандырууда колдонууга боло тургандыгы негизделген.

5. Коргоого коюлуучу негизги жоболор:

- сырттан окутуу формасы боюнча бакалаврларды даярдоодо аралыктан окутуу технологиясын колдонуунун маңызын, ролун, ордун белгилөө, анын учурдагы абалын талдоо, андагы проблемаларды аныктоо жана аны жаңылоонун зарылчылыгы;

- математика профилиндеги бакалаврларды аралыктан окутуу технологиясын колдонуу аркылуу даярдоонун педагогикалык шарттары; математика профилиндеги бакалаврларды аралыктан окутуу технологиясын колдонуп даярдоонун педагогикалык модели;

- түзүлгөн педагогикалык моделдин негизинде предметтик компетенцияны калыптандыруучу окутуу технологиясын ишке ашыруу жөнүндө;

– педагогикалык эксперименттерди уюштуруу жана жыйынтыктары, практикалык сунуштар.

Изилдөөнүн оң натыйжалары менен бирге эле, диссертациялык иште төмөндөгүдөй мүчүлүштүктөрдү белгилөөгө болот:

1. Диссертацияда айрым стилистикалык, грамматикалык жана пунктуациялык каталар кездешет.

2. Диссертацияда айрым сөздөр бир эле мезгилде орус жана кыргыз тилдеринде пайдаланылган, мисалы, 79-бетте “контролдук иш чара”, “регламенттүү текшерүү”, “өзүн-өзү текшерүү”.

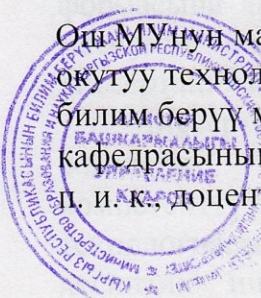
3. Диссертацияда аралыктан окутуу технологиясын колдонууда өз алдынча иштерди уюштурууда студенттер менен жекече мамиле жөнүндө маалыматтар кеңири берилсе болмок.

Бирок, бул белгиленген мүчүлүштүктөр диссертациялык иштин илимий баалуулугуна жана практикалык маанилүүлүгүнө таасирин тийгизбейт.

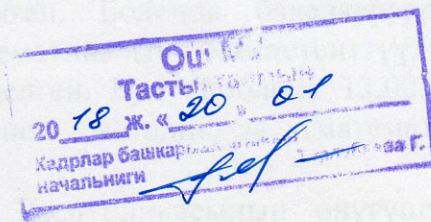
Турдакунова Анархан Сейдилдаевнанын “**Математика профилиндеги бакалаврларды аралыктан окутуу технологиясы аркылуу даярдоонун методикалык негиздери**” деген темада жазылган диссертациялык изилдөөсү КРнын ЖАК тарабынан кандидаттык диссертацияларга коюлуучу талаптарына толук жооп берет, ал эми автор 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын ыйгарууга татыктуу деп эсептейбиз.

Бул пикир Ош мамлекеттик университетинин “Математиканы, информатиканы окутуу технологиялары жана билим берүү менеджменти” кафедрасынын башчысы, педагогика илимдеринин кандидаты, доцент А.Дж. Аттокурова тарабынан даярдалып, кафедранын 2018-жылдагы 19-январындагы №6-отурумунда талкууланып, бекитилди.

ОшМУнун математиканы, информатиканы
окутуу технологиялары жана
билим берүү менеджменти
кафедрасынын башчысы,
п. и. к., доцент

Аттокурова А.Дж.

Диссертациялык кесирге
2018-жылдан 1-дөбөжөндө
кечире түштү.

Окучулардын көзүнө: